

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Boeken

De Sutherlandselectie

Bespreking van

Jill Savege Scharff (2007). *The psychodynamic image — John D. Sutherland on self in society*. Londen: Routledge.

ISBN 978 0 415 41184 4, 184 pp., £ 20,99

GUY VERBRUGGEN

John D. Sutherland (1905–1991), Brits analyticus met Schotse roots, auteur van heel wat artikelen en uitgever van de International Psychoanalytic Library van achttwintig boeken, kwam zelf nooit tot het schrijven van een boek.

Een aantal belangrijke artikelen van Sutherland, ooit editor van de *International Journal of Psychoanalysis* en van 1947 tot 1968 directeur van het Tavistock Centre in Londen, zijn in *The psychodynamic image* geselecteerd, gebundeld en ingeleid door Jill Scharff. Vooral het hoofdstuk over de vier groten uit de beginjaren van de objectrelatietheorie (Balint, Winnicott, Fairbairn en Guntrip) geeft een grondig overzicht van hun bijdragen. Sutherland is op zijn best wanneer hij psychoanalyse toepast op groep en maatschappij, wanneer hij in objectrelationele termen sociale interacties in familie- of groepsverband doorlicht, wanneer hij de postindustriële samenleving bespreekt in termen van stress, vervreemding en geweld. Hij benadrukt daarbij hoe sociale verandering enkel kan plaatsvinden via verandering op het individuele niveau.

Zijn klinische voorbeelden illustreren hoe hij het zelf ziet als een open, proactief systeem, een dynamische matrix die steeds in evolutie is, 'the core of the personality that preserves continuity in change'. Men

voelt in zijn voorbeelden een warme en spontane attitude, ook ten opzichte van wat Sutherland noemt 'the difficult cases', de patiënten die negatieve tegenoverdracht uitlokken.

Dit boekje is vooral nuttig voor iemand die vlug en bondig het Britse objectrelationele veld van eind vorige eeuw wil overzien: daarbij is Sutherland een zeer goede en deskundige inleider, verkenner en bruggenbouwer.

Triadische bruggen van betekenis

Bespreking van

Pierre Delion (2007). *Het autistische kind, de baby en de semiotiek*. Leuven: Garant.

ISBN 978 90 441 2029 5, 262 pp., € 23,90

DIETER DE GRAVE

«Hoe leggen baby's het aan boord om opgenomen te worden in het proces van de semiose [betekenisverlening]? En hoe doen autistische en psychotische kinderen dit, die toch een bijzondere groep vormen? Wat zijn de gevolgen voor ons inzicht in de psychopathologische ontwikkeling van het kind in het algemeen? En wat is meer specifiek de weerslag op de keuze van de therapeutische strategie voor de kinderen in kwestie? Wat kan het belang van de semiotiek hierbij zijn?» (Delion 2007, p. 23 [mijn aanvulling tussen haken]) Met deze vragen als leidraad gaat Pierre Delion — kinderpsychiater, psychoanalyticus, hoogleraar psychiatrie en hoofd van de dienst kinderpsychiatrie C.H.R.U. in Lille — een zeer actueel

thema te lijf. Sinds het begin van de eenentwintigste eeuw lijkt het binnen het denken rond hulpverlening al autisme wat de klok slaat. De diagnose 'autisme' wordt hoe langer hoe meer verbreed naar de autismespectrum-stoornis (ASS), het Aspergersyndroom tiert welig in het kielzog van de ADHD-rilatie-storm en ga zo maar door. Over de mediapolemiek rond het vermeende 'autisme' van Hans Van Temsche, de jonge racistische massamoordenaar in Antwerpen, en Volkert van der G., de moordenaar van Pim Fortuyn in Hilversum, zullen we wijselijk zwijgen. Ook binnen de psychoanalyse zien we een opleving van de interesse in dit boeiende veld.

In deze wirwar van indrukken en wilde interessepunten zien we echter dikwijls door het academische bos de klinische bomen niet meer. We ontberen een gids die kundig genoeg is om het terrein te onderkennen en creatief genoeg om bij twijfelende dwaling een eigen weg uit het moeras te zoeken. In *Het autistische kind, de baby en de semiotiek* van Pierre Delion meen ik dat het Nederlandstalige psychoanalytische publiek deze gids gevonden heeft.

Zoals het een goede gids betaamt, laveert Delion in dit boek langs het drijfzand van het reductionistische denken, zowel in theorie als praktijk. 'Pierre Delion tracht met zijn gebruikelijke wetenschappelijke eerlijkheid en finesse een uitweg te vinden uit deze impasse. Hij beklemtoont het belang en de noodzaak van een multidisciplinaire aanpak van deze aandoeningen', aldus Annette Wattillon in de inleiding (p. 13). Zowel op het gebied van de wetenschap als binnen het klinisch werk houdt Delion zich ver van unilaterale denkkaders.

Bindende factor hierbij is de benadering vanuit de semiotiek zoals deze in eerste instantie door de Amerikaanse filosoof Peirce is uitgewerkt. De meerwaarde van een peirceaanse benadering is het anti-reductionisme en het triadische denken als vruchtbaar alternatief.

Het boek wemelt dan ook van dit triadische semiotische denken en zijn klinische toe-

passing. De 'firstness', 'secondness' en 'thirdness' als basiscategorieën vanuit Peirce worden via de iconische-indexicale-symbolische aspecten van tekens, het forische-semaforische-metaforische gebruik van betekenisverlening, opsplitsing van teken-representamen-interpretant in de betekenisproductie overgeheveld naar de kliniek van de communicatiestoornissen en de mogelijke klinische interventies op deze gebieden. Ook het lichaam en de lichaamsfuncties die hiermee samenhangen, krijgen ruim de vereiste aandacht (posturale, sensorische, motorische, driftmatige, ritmische en paroxysmale aspecten).

Zo is het een onmogelijke taak om dit boek samen te vatten zonder deze overvloedige semiotische processen al te zeer geweldig aan te doen. Let wel, het is dus een moeilijk boek, bijna even complex als de materie die het behelst. Het is een boek dat gelezen, herlezen en doorgewerkt moet worden. Mileen Janssens, die het boek op onnavolgbaar heldere manier toegankelijk heeft gemaakt in de vertaling, getuigt in haar inleiding over deze worsteling met de taal van Delion en van Peirce. Het boek barst dan ook uit zijn voegen van betekenis en mogelijke uitvalswegen naar therapeutische toepassing toe. Zo is het niet alleen een interessant werk voor klinici die zich bezighouden met kinderen of mensen met een autistische stoornis. Vooral de klinische toepassingen naar multidisciplinair werken binnen instituten kunnen verrijkt worden vanuit deze uitvalsbasis. Delion presenteert een denkkader dat niet alleen complementair is aan het huidige *evidence-based* kader, maar het vanuit therapeutische hoek ook overstijgt. Het is zeker geen werk dat bepaalde benaderingen aanvalt of bekritiseert, maar eerder — trouw aan het institutioneel denken — een uitnodiging om samen verder te denken en betekenis te geven aan deze moeilijke processen. Aan ons om op deze uitnodiging in te gaan. Ik kan het u alleen ten stelligste aanraden.